

Marzena Krawczyk*

Sektor przedsiębiorstw mikro, małych i średnich w Polsce i w Wielkiej Brytanii – analiza porównawcza

Wstęp

We współczesnych gospodarkach znakomita większość aktywności ekonomicznej ma miejsce w przedsiębiorstwach. Również wzorce życia ekonomicznego, zawierające zarówno zagadnienia konsumpcji, jak i produkcji, kształtowane są przez indywidualne decyzje przedsiębiorców, którzy stoją na czele firm. Dowodzi to, że przedsiębiorstwo stanowi w gospodarce podstawową jednostkę organizacji produkcji. Ważniejsze, że często za pomocą podmiotów, które gospodarkę tworzą, czyli głównie przedsiębiorstw, opisuje się gospodarkę, wskazując tempo jej rozwoju, dynamikę i kierunki zmian. Zwraca się przy tym uwagę na takie cechy jak wielkość podmiotu, forma prawna czy też rodzaj działalności. W konsekwencji firmy zajmują ważne miejsce w analizach ekonomicznych.¹

Ponad 99,8 proc. wszystkich przedsiębiorstw działających w krajach Unii Europejskiej to firmy z sektora MSP.² Podobna sytuacja ma miejsce w USA, gdzie stanowią ponad 99 proc. ogółu przedsiębiorstw i ge-

* Mgr **Marzena Krawczyk** – doktorantka w Instytucie Finansów, Bankowości i Ubezpieczeń Uniwersytetu Łódzkiego.

¹ E. Penrose, *The Theory of the Growth of the Firm*, Blackwell, Oxford 1959, s. 325.

² *SMEs in Europe. 2003 Observatory of the European SMEs*, no. 7, European Commission, 2004 r., s. 25.; SEC (2008) 2101, *Commission Staff Working Document Accompanying the Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions: Think Small First: a Small Business Act for Europe. Impact Assessment*, Brussels 2008, s. 7.

nerują ponad połowę PKB.³ Dlatego od kilku dekad kształtuje się pogląd, że mikro-, małe i średnie przedsiębiorstwa stanowią podstawę wszystkich współczesnych gospodarek. To głównie takim firmom poszczególne państwa zawdzięczają rozwój.

Rola sektora MSP ciągle rośnie, dlatego należące do niego przedsiębiorstwa stanowią przedmiot licznych badań i raportów. Analizy i benchmarkingi małych firm dokonywane są przede wszystkim wewnątrz danego kraju, np. u nas robią to Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości – PARP,⁴ Ministerstwo Gospodarki, GUS. Badania mogą dotyczyć również porównań firm w poszczególnych krajach i wówczas mają na celu stworzenie zarysu sektora MSP, wskazanie istniejących barier jego rozwoju, źródeł finansowania.

Niniejsza publikacja ma na celu przybliżenie stanu przedsiębiorstw mikro, małych i średnich w dwóch europejskich państwach: w Polsce i w Wielkiej Brytanii. Analiza zostanie przeprowadzona w kontekście sytuacji makroekonomicznej obu krajów i innowacyjności gospodarek: polskiej i brytyjskiej.

Definicja przedsiębiorstwa mikro, małego i średniego

Zanim jednak przejdę do charakterystyki firm z sektora MSP w Polsce i w Wielkiej Brytanii, czuję się zobowiązana do przedstawienia stosowanych w tych krajach definicji przedsiębiorstwa mikro, małego i średniego. Jest to o tyle istotne, że sektor MSP jest różnie definiowany w zależności od państwa lub instytucji zainteresowanej stanem i aktywnością mikro-, małych i średnich firm.

W każdej definicji jako podstawowe kryterium zaliczania przedsiębiorstwa do klasy mikro, małych czy średnich przyjmuje się zatrudnienie. Czasami brane są pod uwagę kryteria dodatkowe, np. rodzaj pro-

³ B. Mikołajczyk, M. Krawczyk, *Źródła finansowania małych przedsiębiorstw w USA*, „*Ekonomika i Organizacja Przedsiębiorstwa*” nr 5 (688)/2007, s. 85.

⁴ **Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości (PARP)** jest agencją rządową podlegającą ministrowi gospodarki i pracy, powstała na mocy ustawy z 9 listopada 2000 r. o utworzeniu Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości. Do jej zadań należy przede wszystkim zarządzanie funduszami pochodzącymi z budżetu państwa i Unii Europejskiej przeznaczonymi na wspieranie przedsiębiorczości i rozwój zasobów ludzkich, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb małych i średnich przedsiębiorstw. PARP jest także jedną z instytucji odpowiedzialnych za wdrażanie działań finansowanych z Funduszy Strukturalnych.

wadzonej działalności (sektor lub branża gospodarki) czy też wielkość obrotów zrealizowanych w ciągu roku.⁵

Dowodzi tego fakt, że w krajach Unii Europejskiej przez pewien czas jedynym kryterium podziału firm na małe, średnie i duże była liczba zatrudnionych w przedsiębiorstwie. Stosowane przedziały liczby pracowników nie były jednakowe we wszystkich krajach Wspólnoty, dlatego pojawiła się potrzeba zmian, m.in. ustalenia, jakie firmy będzie się zaliczać do małych, jakie do średnich, a jakie do dużych.

O wspólnej definicji mówi się od kwietnia 1996 r., kiedy Komisja Europejska wydała rekomendację w sprawie klasyfikacji przedsiębiorstw do małych, średnich i dużych.⁶ Stosowanie tej definicji nie było obligatoryjne, więc kraje członkowskie oraz Europejski Bank Inwestycyjny i Europejski Fundusz Inwestycyjny nie były zobligowane do jej przestrzegania. Klasyfikacja Komisji Europejskiej musiała jednak być stosowana, kiedy przedsiębiorstwo chciało korzystać z programów pomocy publicznej dla małych i średnich firm przyczyniających się do preferencyjnego traktowania danego podmiotu gospodarczego.⁷

Obecnie w Unii Europejskiej, w tym również w Polsce, stosowany jest nieco dokładniejszy podział przedsiębiorstw na mikro, małe i średnie, zgodny z kolejną uszczegółowioną rekomendacją Komisji Europejskiej z 6 maja 2003 r.,⁸ która definiuje małego i średniego przedsiębiorcę nie tylko według kryterium wielkości zatrudnienia. Wprowadza również nowe pojęcie – definicję tzw. mikroprzedsiębiorstwa.

Definicja owa zaczęła obowiązywać w krajach członkowskich Unii Europejskiej od 1 stycznia 2005 r. Charakteryzuje się większą przejrzystością prawną i zmniejsza prawdopodobieństwo nadużyć w przypadku korzystania z pomocy publicznej krajowej i zagranicznej. Z założenia Komisji Europejskiej ma ona promować mikro-, małe i średnie firmy w kontekście przedsiębiorczości i innowacji, przyczyniać się do rozwoju kooperacji oraz tworzenia klastrów przez niezależne przedsiębiorstwa. W nowej rekomendacji zostały utrzymane wszystkie pułapy związane z wielkością zatrudnienia, zwiększyły się jednak znacznie granice dopuszczalnego obrotu netto czy sumy bilansowej.

⁵ B. Mikołajczyk, M. Krawczyk, *Sektor przedsiębiorstw mikro, małych i średnich w krajach Unii Europejskiej*, „*Studia Europejskie*” nr 2(38)/2006, s. 69–70.

⁶ O.J., L 107, 1996/280/EC, 30.04.1996.

⁷ B. Mikołajczyk, M. Krawczyk, *Aniłowicie biznesu w sektorze MSP*, Difin, Warszawa 2007, s. 15–16.

⁸ O.J., L 124/361/EC, 20.05.2003.

Szczegółową klasyfikację przedsiębiorstw mikro, małych i średnich zgodną z rekomendacją Komisji Europejskiej z 2003 r. przedstawiono w tabeli 1.

Tabela 1. Definicja MSP obowiązująca w Unii Europejskiej od 2005 r.

Kategoria – wielkość przedsiębiorstwa	Liczba pracowników (średniorocznie w AWU*)	Obrót netto w euro	Suma bilansowa lub w euro
Średnie przedsiębiorstwa	< 250	≤ 50 mln	≤ 43 mln
Małe przedsiębiorstwa	< 50	≤ 10 mln	≤ 10 mln
Mikroprzedsiębiorstwa	< 10	≤ 2 mln	≤ 2 mln

* **AWU (annual work units)** – jednostka ta jest jednoznaczna z pracą jednej osoby zatrudnionej na pełnym etacie w przedsiębiorstwie lub pracującej dla niego przez cały rok.

Źródło: opracowanie własne na podstawie O.J., L 124/361/EC, 20.05.2003.

W polskich przepisach definicja ta znajduje zastosowanie w Ustawie o swobodzie działalności gospodarczej z lipca 2004 r.,⁹ która wprowadziła nieznaną dotąd w Polsce kategorię mikroprzedsiębiorcy oraz zmieniła obowiązujące definicje małej i średniej firmy.

Dane charakteryzujące sektor przedsiębiorstw mikro, małych i średnich działających w Polsce będą pochodzić z opracowań Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości.

W Wielkiej Brytanii, mimo iż jest ona członkiem UE, nie ma zastosowania jednoznaczna definicja firm zaliczanych do MSP. Department of Trade and Industry¹¹ kwalifikuje przedsiębiorstwa w następujący sposób:¹²

- mikroprzedsiębiorstwo zatrudnia do 9 pracowników,
- małe przedsiębiorstwo zatrudnia od 10 do 49 osób,

⁹ Dz.U. nr 173/2004, poz. 1807. Ustawa z 2.07.2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej.

¹⁰ Odpowiednik polskiego Ministerstwa Gospodarki.

¹¹ *Finance for Small Firms – An Eleventh Report*, Bank of England, kwiecień 2004, s.ii.

- średnie przedsiębiorstwo zatrudnia od 50 do 249 osób,
- duże przedsiębiorstwo zatrudnia powyżej 250 osób.

Tym samym jedynym kryterium zaliczania firmy do mikro, małych lub średnich jest liczba zatrudnionych w niej pracowników.

Kolejna stosowana przez British Bankers Association definicja przedsiębiorstw z sektora MSP określa mianem małego przedsiębiorstwa każdą firmę mającą roczny obrót do 1 mln funtów. Zatem zmianie ulega kryterium klasyfikacji. Nie zwraca się uwagi na wielkość zatrudniania w przedsiębiorstwie, lecz na sumę obrotów osiągniętych w roku.

W Wielkiej Brytanii niekiedy stosowana jest również definicja będąca przełożeniem Companies Act.¹³ Kryteria w niej stosowane są identyczne jak wyszczególnione we wspomnianej rekomendacji Komisji Europejskiej z 2003 r., ale wartości im odpowiadające nieco się różnią.

Wielkości zatrudnienia, obrotu netto i sumy bilansowej decydujące o przyporządkowaniu firmy do mikro, małych i średnich zgodnie z Companies Act przedstawia tabela 2., przy czym należy zauważyć, że przedsiębiorstwo kwalifikuje się do wybranej kategorii, jeśli spełnia w danym roku dwa z trzech wymienionych kryteriów.¹⁴

Tabela 2. Kryteria klasyfikacji przedsiębiorstw w Wielkiej Brytanii według Companies Act

Kryterium	Małe przedsiębiorstwo	Średnie przedsiębiorstwo
Obrót	maks. 2,8 mln £	maks. 11,2 mln £
Suma bilansowa	maks. 1,4 mln £	maks. 5,6 mln £
Zatrudnienie	maks. 50 osób	maks. 250 osób

Źródło: *Finance for Small Firms – An Eleventh Report*, Bank of England, kwiecień 2004, s. ii.

Przedstawione w dalszej części niniejszej publikacji dane statystyczne charakteryzujące sektor MSP w Wielkiej Brytanii opierają się na przytoczonej definicji Department of Trade and Industry i będą pochodzić z The Department for Business, Enterprise and Regulatory Reform. Jak widać, zastosowane w niej przedziały liczby pracowników pokrywają się

¹² Ibidem, s.ii

¹³ B. Mikołajczyk, *Infrastruktura finansowa MSP w krajach Unii Europejskiej*, Difin, Warszawa 2007, s. 20.

z definicją stosowaną przez Komisję Europejską. Klasyfikacja firm do mikro, małych i średnich jest jednak uboższa o pozostałe kryteria (obrót lub suma bilansowa).

Sytuacja makroekonomiczna Polski i Wielkiej Brytanii

Wielka Brytania od wielu lat jest krajem będącym celem emigracji zarobkowej Polaków. Bez wątplenia naszych rodaków przekonuje do wyjazdu przeświadczenie o lepszym standardzie życia na Wyspach. Wniosek taki można wyciągnąć z porównania danych o PKB i stopy bezrobocia w obu krajach. Faktem jest, że PKB *per capita* w Wielkiej Brytanii jest ponaddwukrotnie wyższy niż w Polsce, co przy trzy – czterokrotnie niższej stopie bezrobocia świadczy, że gospodarka Wielkiej Brytanii jest bardziej rozwinięta.

Tabela 3. Kształtowanie się PKB, PKB *per capita*, stopy bezrobocia w Polsce i w Wielkiej Brytanii w latach 2000–2007

Rok		2002	2003	2004	2005	2006	2007
Polska, powierzchnia 322 575 km ²	PKB <i>per capita</i>	10 000	10 200	11 100	11 700	7100	b.d.
	PKB w mln euro	210	192	204	244	272	b.d.
	stopa bezrobocia	19,9	19,6	19,0	17,7	13,8	b.d.
	liczba mieszkańców w mln	38,2	38,2	38,2	38,2	38,2	38,1
Wielka Brytania, powierzchnia 243 820 km ²	PKB <i>per capita</i>	25 000	25 400	26 600	27 300	31 500	b.d.
	PKB w mln euro	1679	1616	1745	1805	1910	b.d.
	stopa bezrobocia	5,1	4,9	4,7	4,8	5,3	b.d.
	liczba mieszkańców w mln	59,2	59,4	59,7	60,1	60,4	60,8

Źródło: *Europe in Figures. Eurostat Yearbook 2006–2007*, Office for Official Publications of the European Communities, Luxemburg 2007, s. 51, 140, 152–153;

Europe in Figures. Eurostat Yearbook 2008, Office for Official Publications of the European Communities, Luxemburg 2008: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=2693,70381876,2693_70592044&_dad=portal&_schema=PORTAL#YB2.

Kształtowanie się podstawowych wielkości makroekonomicznych w Polsce i w Wielkiej Brytanii w latach 2002–2007 przedstawiono w tabeli 3 na stronie 88.

Sytuacja makroekonomiczna wpływa na innowacyjność obu gospodarek. W opublikowanym w 2008 r. raporcie European Innovation Scoreboard,¹⁴ wskazującym poziom innowacyjności gospodarek krajów mierzony wskaźnikiem Summary Innovation Index (SII),¹⁵ Wielka Brytania została sklasyfikowana (obok Szwecji, Finlandii, Danii i Niemiec) jako lider innowacyjności wśród krajów europejskich. Wskaźnik SII dla Polski był znacznie niższy niż średni dla krajów członkowskich UE. Nasz kraj zaliczono jednak do grupy państw doganiających.¹⁶

Ostatnimi laty za stymulator innowacyjności i rozwoju gospodarczego uważa się właśnie MSP. Niestety w Polsce znacznie trudniej założyć przedsiębiorstwo i rozpocząć prowadzenie działalności gospodarczej niż w Wielkiej Brytanii. W raporcie Banku Światowego, Doing Business¹⁷

¹⁴ *European Innovation Scoreboard 2007. Comparative Analysis of Innovation Performance*, PRO – INNO Europe, February 2008, s. 3.

¹⁵ Summary Innovation Index (SII) przedstawia ogólny obraz krajowych wyników innowacyjności świadczących o nakładach na innowacje i o ich efektach. SII jest obliczany dla wszystkich krajów UE, Stanów Zjednoczonych i Japonii. Skalkulowany został na podstawie 16 wskaźników innowacyjności. Cyt. za: *European Innovation Scoreboard 2004 Comparative Analysis of Innovation Performance, Commission Staff Working Paper*, Brussels, 19.11.2004; SEC(2004) 1475, s. 3.

¹⁶ *European Innovation Scoreboard 2007. Comparative Analysis Of Innovation Performance*, op.cit., s. 6.

¹⁷ Raport przedstawia informacje o wskaźniku zwanym Ease of Doing Business Index (wskaźnik łatwości prowadzenia interesów) opracowanym przez Bank Światowy. Wyższa pozycja w rankingu oznacza lepsze, zazwyczaj prostsze, przepisy regulujące sprawy związane z prowadzeniem przedsiębiorstwa oraz silniejszą ochronę własności przez prawo. Badania empiryczne zlecone przez Bank Światowy wykazały, że poprawienie tych regulacji ma bardzo silny wpływ na wzrost gospodarczy.

Ease of Doing Business Index ma na celu zmierzenie regulacji bezpośrednio wpływających na przedsiębiorstwa. Pozycja danego kraju w rankingu opiera się na średniej z 10 kategorii:

1. zakładanie firmy – procedury, czas oraz wymagany minimalny wkład początkowy,
2. uzyskiwanie licencji – procedury, czas oraz koszt inspekcji oraz uzyskiwania licencji,
3. zatrudnianie i zwalnianie pracowników – trudności związane ze znalezieniem odpowiedniej siły roboczej, maksymalny czas pracy, trudności związane ze zwalnianiem pracowników, koszt zatrudnienia i zwolnienia pracowników,
4. rejestrowanie własności – procedury, czas oraz koszt rejestrowania nieruchomości,
5. otrzymywanie kredytu – siła regulacji kredytów oraz ilość informacji na temat kredytowania,

2008¹⁸, nasz kraj został sklasyfikowany na 74. pozycji (w porównaniu z 2007 r. spadek o trzy miejsca), podczas gdy Wielka Brytania znalazła się na szóstej.¹⁹

Według badań Banku Światowego polskie firmy mają przede wszystkim problemy z koncesjonowaniem działalności – czas potrzebny na uzyskanie licencji sięga w Polsce średnio 308 dni, a na założenie firmy potrzebujemy 31 dni. Ponadto prowadzenie działalności w Polsce utrudniają skomplikowany system podatkowy i złożoność procesów związanych z zatrudnianiem pracowników.²⁰

Szczególnie źle oceniono Polskę w kategoriach rozpoczynanie działalności (145. miejsce) i formalności budowlane (158.). Również w innych ważnych kwestiach związanych z założeniem i prowadzeniem biznesu Polska uzyskała słabe oceny. Zajmujemy 82. miejsce w kategorii zatrudnianie pracowników, 84. – rejestracja praw własności, 142. – podatki i 68. w kategorii egzekwowanie postanowień umów. Stosunkowo najlepiej wypadliśmy w kategoriach pozyskiwanie kredytów (28) i ochrona inwestorów (38).

Informacje o klasyfikacji Polski i Wielkiej Brytanii w całym rankingu oraz w poszczególnych obszarach branych pod uwagę w badaniu Banku Światowego przedstawia tabela 4.

-
6. ochrona inwestorów – zakres jawności oraz odpowiedzialności zarządu przed współudziałowcami,
 7. płacenie podatków – liczba płaconych podatków, godziny spędzone rocznie nad przygotowaniem zeznań podatkowych oraz część dochodu brutto, jaką stanowi płacony podatek,
 8. handel zagraniczny – liczba dokumentów, podpisów i czasu wymaganego, aby przedsiębiorca mógł importować lub eksportować,
 9. zawieranie umów – procedury, czas i koszt zawierania i egzekwowania umów dłużnych,
 10. likwidacja przedsiębiorstwa – czas i koszt związany z zakończeniem działalności oraz stopa odzysku. Źródło: http://pl.wikipedia.org/wiki/Ease_of_Doing_Business_Index.

¹⁸ Raport ocenia otoczenie regulacyjne dla inwestorów w okresie 1 lipca 2007–30 czerwca 2008 r. (tj. w trakcie roku finansowego Banku Światowego) i ma stanowić rekomendację dla inwestorów.

¹⁹ *Doing Business 2008*, The International Bank for Reconstruction and Development/The World Bank, Washington DC 2007, s.6.

²⁰ *Ibidem*, s. 144.

Tabela 4. Łatwość założenia i prowadzenia działalności w Polsce i w Wielkiej Brytanii – analiza porównawcza

Obszary prowadzenia działalności	Polska	Wielka Brytania
	Miejsce w rankingu	
Łatwość prowadzenia biznesu – wynik ogólny	74	6
Rozpoczęcie działalności	129	6
Koncesjonowanie działalności	156	54
Zatrudnianie pracowników	78	21
Działalności podlegające rejestracji	81	19
Uzyskanie kredytu	68	1
Ochrona inwestorów	33	9
Kwestie podatkowe	125	12
Handel poza granicami	40	27
Egzekwowanie kontraktów	68	24
Zamknięcie działalności	88	10

Źródło: *Doing Business 2008*, The International Bank for Reconstruction and Development/The World Bank, Washington DC 2007, s. 144, 158.

Sektor MSP w Polsce i w Wielkiej Brytanii

Począwszy od lat 70., kiedy przeważające wówczas duże przedsiębiorstwa, a w konsekwencji niemal wszystkie gospodarki światowe, borykały się z kryzysem ekonomicznym, we wszystkich krajach europejskich nastąpił szybki i dynamiczny rozwój sektora przedsiębiorstw mikro, małych i średnich. Trwający przez kolejne lata intensywny wzrost liczby MSP i ich znaczenia był wynikiem głębokich przemian w całej Europie, widocznych zwłaszcza w latach 90. ubiegłego wieku.²¹

Również obecnie obserwowany kryzys finansowy pokazuje, że w pierwszej kolejności jego skutki odczuwają – poza instytucjami finansowymi – przedsiębiorstwa duże, zwłaszcza powiązane kapitałowo.

Według raportów sporządzonych przez Komisję Europejską w 2004 r. wśród krajów Unii Europejskiej, charakteryzujących się najbardziej roz-

²¹ B. Mikołajczyk, M. Krawczyk, *Aniolowie...*, op.cit.. s. 10.

winiętym sektorem małych i średnich przedsiębiorstw, należy wyróżnić: Włochy, Niemcy, Hiszpanię, Francję i, co ważniejsze dla niniejszej publikacji, Wielką Brytanię. W każdym z wymienionych państw liczba firm prowadzących działalność gospodarczą, spełniających kryteria MSP, przekraczała 2 mln.²²

Wymienione kraje, gdzie w strukturze przedsiębiorstw dominują firmy z sektora MSP, należą do państw wysoko rozwiniętych, charakteryzują się stosunkowo szybkim tempem wzrostu gospodarczego i ponadprzeciętnym standardem życia obywateli. Fakt ten może dowodzić, że małe i średnie przedsiębiorstwa stanowią podstawę współczesnych gospodarek europejskich, gdyż to głównie firmom z tego sektora poszczególne państwa zawdzięczają swój wzrost i rozwój.

Z danych The Department for Business, Enterprise and Regulatory Reform (BERR), stanowiącego część Office for National Statistics (ONS),²³ czyli odpowiednika polskiego Głównego Urzędu Statystycznego, w Wielkiej Brytanii na początku 2007 r. działało ponad 4,67 mln przedsiębiorstw, które można było zaliczyć do mikro, małych lub średnich. W porównaniu z rokiem 2006 nastąpił wzrost ich liczby o 4,8 proc., a więc o ponad 212 000.²⁴ Wielkości te zawierają dane Inter-Departmental Business Register (IDBR)²⁵, przedstawiające liczbę przedsiębiorstw zarejestrowanych i szacunki BERR pochodzące z badania ONS Labour Force Survey and HM Revenue & Customs Survey of Personal Incomes o firmach niepodlegających obowiązkowej rejestracji.²⁶

²² *SMEs in Europe. 2003 Observatory of the European SMEs*. no 7, European Commission, 2004, s. 77.

²³ Dane pochodzące ze stron internetowych The Department for Business, Enterprise and Regulatory Reform: <http://stats.berr.gov.uk/ed/sme/smestats2007.xls>.

²⁴ Statistical Press Release URN 08/92, The Department for Business, Enterprise and Regulatory Reform, 30.07.2008, s. 1.

²⁵ Inter-Departmental Business Register jest prowadzonym przez Office for National Statistics rejestrem przedsiębiorstw zarejestrowanych jako płatnicy VAT oraz firm zarejestrowanych w systemie Pay As You Earn (PAYE), czyli ryczałtowców.

Podano za: Small and Medium-Sized Enterprise (SME) Statistics for the UK 2006 Methodology and Accuracy Technical Note, The Enterprise Directorate of the Department for Business, Enterprise and Regulatory Reform, 2006, s. 2.

²⁶ W latach 2005–2006 firmy działające na terenie Wielkiej Brytanii o rocznych obrotach poniżej 60 000 funtów nie podlegały obowiązkowi rejestracji w IDBR. Podobnie przedsiębiorstwa, które nie zatrudniały pracowników lub zatrudniały pracowników niskopłacowych (np. na niepełnym etacie), nie mogły działać w systemie PAYE.

Podano za: Small and Medium-Sized Enterprise (SME) Statistics for the UK 2006 Methodology and Accuracy Technical Note, The Enterprise Directorate of the Department for Business, Enterprise and Regulatory Reform (BERR), 2006, s. 2.

Szczegółowe informacje o zmianach liczby przedsiębiorstw mikro, małych i średnich w Wielkiej Brytanii w latach 2006–2007 zawiera tabela 5.

Tabela 5. Zmiany liczby przedsiębiorstw z sektora MSP w Wielkiej Brytanii w latach 2006–2007

Wyszczególnienie:	Towarzystwa, spółdzielnie itp. (łącznie z publicznymi korporacjami i ciałami znacjonalizowanymi)	Spółki	Działalność jednoosobowa	Razem
Przedsiębiorstwa zarejestrowane, w tym:	42 000	-17 000	-23 000	2000
zatrudniające pracowników	23 000	-2000	-6000	15 000
niezatrudniające pracowników	19 000	-15 000	-17 000	-13 000
Przedsiębiorstwa niezarejestrowane	niepoliczone	19 000	191 000	210 000
Razem	42 000	2000	168 000	212 000

Źródło: opracowanie własne na podstawie Statistical Press Release URN 08/92, The Department for Business, Enterprise and Regulatory Reform, 30.07.2008, s. 5.

Zdecydowaną większość firm z Wielkiej Brytanii działających na początku 2007 r. stanowiły przedsiębiorstwa mikro i małe, a więc takie, które zatrudniały do 49 pracowników (99,3 proc.). Firmy średnie (27 000) stanowiły 0,6 proc. ogółu przedsiębiorstw, a zatrudniające powyżej 250 osób (prawie 6000) – zaledwie 0,1 proc.²⁷

MSP działające na początku 2007 r. w Wielkiej Brytanii zatrudniały łącznie niemal 13,5 tys. pracowników, co stanowiło wówczas 59,2 proc. ogółu zatrudnionych w sektorze prywatnym. W analizowanym 2007 r. zrealizowały 51,5 proc. rocznego obrotu wypracowanego przez wszystkie angielskie firmy.²⁸

²⁷ Statistical Press Release URN 08/92, The Department for Business, Enterprise and Regulatory Reform, 30.07.2008, s. 3.

²⁸ Ibidem, s. 4.

Tym samym w porównaniu z 2006 r. zatrudnienie w MSP wzrosło o niemal 2,3 proc., a roczny obrót zrealizowany przez omawiany sektor zwiększył się o 6,1 proc.²⁹ Szczegóły zawiera tabela 6.

Tabela 6. Podstawowe informacje o przedsiębiorstwach funkcjonujących w Wielkiej Brytanii w sektorze prywatnym. Stan na początek 2007 r.

	Liczba przedsiębiorstw	Zatrudnienie w tys.	Obrót roczny w mln funtów*
Firmy niezatrudniające pracowników	3 460 360	3774	222 382
Firmy zatrudniające pracowników, w tym:	1 218 720	18 961	2 572 303
1–9	1 019 295	3764	413 211
10–49	166 815	3265	409 991
50–249	26 690	2653	394 707
250 i więcej	5915	9279	1 354 395
Razem MSP	4 673 160	13 456	1 440 291

	Liczba przedsiębiorstw	Zatrudnienie w tys.	Obrót roczny w mln funtów*
Firmy niezatrudniające pracowników	73,95%	16,60%	7,96%
Firmy zatrudniające pracowników, w tym:	26,05%	83,40%	92,04%
1–9	21,78%	16,56%	14,79%
10–49	3,57%	14,36%	14,67%
50–249	0,57%	11,67%	14,12%
250 i więcej	0,13%	40,81%	48,46%
Razem	100,00%	100,00%	100,00%

* Liczby charakteryzujące kategorię obrót nie zawierają danych o sekcji przemysłu J – (pośrednictwo finansowe) z powodu ich nieporównywalności.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych pochodzących ze stron WWW The Department for Business, Enterprise and Regulatory Reform: <http://stats.berr.gov>.

²⁹ Ibidem, s. 4.

uk/ed/sme. Wśród MSP działających w Wielkiej Brytanii na początku 2007 r. najliczniejszą grupę stanowiły firmy, które określić można mianem jednoosobowa działalność gospodarcza. Wśród ponad 2,984 mln przedsiębiorstw o takim statusie niemal 2,669 mln stanowiły takie, które poza założycielem/zarządzającym nie zatrudniały żadnych pracowników. Mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw działających jako spółki na początku 2007 r. funkcjonowało ponad 506 700, z czego nieco ponad 1/3, a dokładnie 186,35 tys., zapewniało miejsca pracy. Więcej szczegółów zawiera tabela 7.

Tabela 7. Liczba przedsiębiorstw w Wielkiej Brytanii według formy prawnej. Stan na początek 2007 r.

	Towarzystwa, spółdzielnie itp. (łącznie z publicznymi korporacjami i ciałami znacjonalizowanymi)	Spółki	Działalność jedno- osobowa	Razem
Firmy niezatrudniające pracowników	471 130	320 370	2 668 865	3 460 365
Firmy zatrudniające pracowników, w tym:	716 390	186 435	315 890	1 218 715
1–9	557 690	159 530	302 075	1 019 295
10–49	128 180	25 215	13 420	166 815
50–249	24 695	1 605	385	26 685
250 i więcej	5 825	85	10	5 920
Razem	1 187 520	506 805	2 984 755	4 679 080

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych pochodzących ze stron WWW The Department for Business, Enterprise and Regulatory Reform: <http://stats.berr.gov.uk/ed/sme>.

Zdecydowana większość brytyjskich firm mikro, małych i średnich działała w branżach związanych z nieruchomościami i budownictwem. Strukturę MSP według sekcji gospodarki przedstawia tabela 8.

Tabela 8. Liczba przedsiębiorstw z Wielkiej Brytanii według sekcji gospodarki. Stan na początek 2007 r.

Razem	4 679 080*
Rolnictwo, łowiectwo, leśnictwo, rybołówstwo	168 495
Górnictwo i kopalnictwo, wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	13 025
Przetwórstwo przemysłowe	348 250
Budownictwo	978 065
Handel hurtowy i detaliczny, naprawy	562 030
Hotele i restauracje	149 765
Transport, gospodarka magazynowa i łączność	297 550
Pośrednictwo finansowe	67 275
Nieruchomości, wynajem, działalność biznesowa	1 130 890
Edukacja	162 540
Ochrona zdrowia i opieka socjalna	273 570
Pozostała działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna	527 625

* Dane dotyczące liczby przedsiębiorstw zostały zaokrąglone, w konsekwencji liczba w rubryce Razem nie musi równać się sumie poszczególnych części.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych pochodzących ze stron WWW The Department for Business, Enterprise and Regulatory Reform: <http://stats.berr.gov.uk/ed/sme>.

Na początku 2007 r. liczba przedsiębiorstw mikro, małych i średnich w Wielkiej Brytanii niezatrudniających pracowników wynosiła ok. 2,985 mln, co stanowiło 74 proc. ogółu brytyjskich firm istniejących w tym czasie. Najwięcej działało w takich sekcjach gospodarki jak: edukacja (91,3 proc.), górnictwo i kopalnictwo, wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę (90,8 proc.), budownictwo (85,4 proc.). Z drugiej strony firmy niezatrudniające pracowników stanowiły zaledwie 22,4 proc. ogółu przedsiębiorstw trudniących się usługami hotelarskimi i restauracyjnymi. W tej sekcji dominowały firmy mikro. Więcej informacji zawiera tabela 9.

Tabela 9. Struktura przedsiębiorstw z Wielkiej Brytanii według wielkości zatrudnienia w podziale na sekcje gospodarki. Stan na początek 2007 r.* (w %)

Sektora gospodarki	Liczba pracowników			
	bez pracowników**	1–49	50–249	powyżej 250
Razem	74,0	25,3	0,6	0,1
Rolnictwo, łowiectwo, leśnictwo, rybołówstwo	61,5	38,4	0,1	0,0
Górnictwo i kopalnictwo, wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	90,8	7,8	0,8	0,5
Przetwórstwo przemysłowe	69,2	28,4	2,0	0,5
Budownictwo	85,4	14,4	0,2	0,0
Handel hurtowy i detaliczny, naprawy	55,9	43,1	0,8	0,2
Hotele i restauracje	22,4	76,0	1,4	0,2
Transport, gospodarka magazynowa i łączność	84,5	14,9	0,5	0,1
Pośrednictwo finansowe	70,0	28,5	1,1	0,5
Nieruchomości, wynajem, działalność biznesowa	72,5	26,9	0,5	0,1
Edukacja	91,3	8,4	0,2	0,1
Ochrona zdrowia i opieka społeczna	80,2	18,9	0,8	0,1
Pozostała działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna	82,5	17,2	0,2	0,1

* Dane procentowe zostały zaokrąglone, w konsekwencji liczby w rubryce Razem nie muszą równać się sumie poszczególnych części.

** Liczby w rubryce Bez pracowników zawierają jednoosobową działalność gospodarczą, spółki zatrudniające założyciela (lub założycieli) i inne, złożone jedynie z dyrektora (zarządzającego).

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych pochodzących ze stron WWW The Department for Business, Enterprise and Regulatory Reform: <http://stats.berr.gov.uk/ed/sme>.

W dalszej części zostanie opisane kształtowanie się liczby i struktura firm z sektora MSP w Polsce.

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego liczba podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON (z pominięciem rolnictwa i leśnictwa, rybołówstwa i rybactwa oraz administracji publicznej) na koniec roku 2004 wynosiła 3 465 793, rok później – 3 501 114, w 2006 – 3 517 898, a na koniec 2007 – 3 564 602.³⁰ W okresie 2005–2008 liczba podmiotów zarejestrowanych w systemie REGON rosła z roku na rok, jednak niewiele. Najszybciej przybywało zarejestrowanych podmiotów zatrudniających od 10 do 49 osób, natomiast ubywało zatrudniających powyżej 249 osób.

Z kolei dane Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości dotyczące liczby przedsiębiorstw aktywnych, a więc rzeczywiście funkcjonujących w gospodarce, pokazują, że w roku 2004 było ich 1 704 527, po czym w 2005 r. ich liczba zmniejszyła się do 1 666 679, czyli aż o 2,2 proc. Wspomniany spadek nastąpił w wyniku zmniejszenia się liczby firm mikro zatrudniających do 9 osób o 2,3 proc., czyli o ponad 38 tys. Na początku 2007 r. zanotowano z kolei zmniejszenie się liczby firm małych o 0,7 proc. Łącznie jednak na początku 2007 r. liczba MSP wzrosła o 2,3 proc. w porównaniu z notowaną w roku poprzednim i wynosiła 1 704 262.

Tabela 10. Liczba przedsiębiorstw aktywnych na początku lat 2005, 2006 i 2007 w Polsce (z pominięciem rolnictwa i leśnictwa, rybołówstwa i rybactwa oraz administracji publicznej)

Początek roku	Ogółem	w tym przedsiębiorstwa o liczbie zatrudnionych			
		0–9	10–49	50–249	pow. 249
2007	1 704 262	1 642 552	44 034	14 698	2978
2006	1 666 679	1 605 276	44 326	14 245	2832
2005	1 704 527	1 643 601	44 180	13 995	2751

Źródło: Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2006–2007, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2008, s. 20.

³⁰ Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2006–2007, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2008, s. 20.

³¹ Ibidem, s. 21–22.

Przedsiębiorstwa mikro stanowiły w analizowanym okresie ponad 96 proc. ogólnej liczby podmiotów aktywnych.³¹ Więcej informacji o kształtowaniu się liczby firm mikro, małych i średnich działających aktywnie w Polsce na początku lat 2005, 2006 i 2007 zawiera tabela 10.

Liczba nowo zarejestrowanych mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw w 2004 r. wyniosła 227 729. W 2005 r. powstało więcej nowych podmiotów z omawianego sektora – 255 624.³² W roku 2006 nastąpił jeszcze silniejszy wzrost liczby nowo rejestrowanych firm mikro, małych i średnich, bo przybyło ich 291 201. Świadczyć to mogło o korzystnych zmianach w otoczeniu, w którym firmy funkcjonują, lub o większym wsparciu dla przedsiębiorców. Niestety rok kolejny, 2007, przyniósł spadek liczby nowo zarejestrowanych MSP o 0,6 proc., zarejestrowano 289 436 przedsiębiorstw mikro, małych lub średnich.³³

Na koniec 2005 r. liczba pracujących w przedsiębiorstwach z sektora prywatnego ogółem wynosiła ok. 8,2 mln i wzrosła o 1,6 proc. w porównaniu z rokiem poprzednim. W 2005 r. tempo jej wzrostu było wyraźnie szybsze w firmach średnich i dużych (wzrost odpowiednio o 2,2 oraz 3 proc.) niż w mikro, zatrudniających do 9 osób, i małych, zatrudniających 10–49 osób (wzrost odpowiednio o 0,6 i 0,5 proc.). W 2006 tem-

Tabela 11. Zatrudnienie w przedsiębiorstwach aktywnych w latach 2005–2007 w Polsce w tysiącach osób (z pominięciem rolnictwa i leśnictwa, rybołówstwa i rybactwa oraz administracji publicznej). Stan na początek roku.

Początek roku	Ogółem	w tym przedsiębiorstwa o liczbie zatrudnionych			
		0–9	10–49	50–249	pow. 249
2007	8500,70	3450,20	972,8	1541,7	2536
2006	8234,10	3380,90	968,4	1493,40	2391,40
2005	8106,80	3360,80	963,7	1461	2321,30

Źródło: *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2006–2007*, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2008, s. 28–29.

³² *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2005–2006*, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2007, s. 21.

³³ *Ibidem*, s. 20–21.

po wzroście liczby zatrudnionych było niemal dwukrotnie wyższe niż rok wcześniej. Liczba pracujących w przedsiębiorstwach z sektora prywatnego ogółem na początku 2007 r. przekroczyła zatem 8,5 mln osób.³⁴ Szczegółowe dane prezentuje tabela 11.

Wśród wszystkich aktywnych MSP z początkiem 2007 r. w Polsce najczęściej działało w sekcji handel i naprawy (35,6 proc.), a następnie w obsłudze nieruchomości i firm (15,9 proc.), przemyśle (11,6 proc.), budownictwie (10 proc.) oraz transporcie, gospodarce magazynowej łączności (8,4 proc.). W porównaniu z rokiem poprzednim klasyfikacja ta nie uległa zmianie.

W grupie przedsiębiorstw małych (10–49 zatrudnionych) na początku 2007 r. najczęściej było przemysłowych (33,8 proc.) oraz zaliczanych do sekcji handel i naprawy (31,5 proc.). Również wśród firm średniej wielkości najczęściej było przemysłowych (49,3 proc.). Jednak inaczej niż w przypadku małych przedsiębiorstw³⁵ zdecydowanie dominowały one nawet nad drugą co do liczebności grupą firm handlowych (19,7 proc.). Szczegółowe dane przedstawia tabela 12.

Tabela 12. Polskie przedsiębiorstwa aktywne według sekcji gospodarki na początku lat 2005, 2006, 2007

Wyszczególnienie	Początek roku	Ogółem	w tym zatrudniających pracowników			
			do 9	10–49	50–249	powyżej 250
Ogółem	2005	1 704 527	1 643 601	44 180	13 995	2751
	2006	1 666 679	1 605 276	44 326	14 245	2832
	2007	1 704 262	1 642 552	44 034	14 698	2978
C + D + E Przemysł	2005	210 258	186 412	15 168	7034	1644
	2006	194 871	170 932	15 188	7098	1653
	2007	197 493	173 671	14 840	7241	1741
F Budownictwo	2005	159 943	154 275	4210	1310	148
	2006	160 224	154 457	4259	1343	165
	2007	169 662	163 798	4236	1451	177
G Handel i naprawy	2005	610 970	593 684	14 270	2703	313
	2006	591 131	573 928	14 060	2809	334
	2007	608 179	591 028	13 879	2897	375

³⁴ Ibidem, s. 28.

³⁵ Ibidem, s. 246.

Wyszczególnienie	Początek roku	Ogółem	w tym zatrudniających pracowników			
			do 9	10–49	50–249	powyżej 250
H Hotele i restauracje	2005	56 611	54 797	1597	188	29
	2006	57 144	55 320	1594	201	29
	2007	56 246	54 379	1614	222	31
I Transport, gospodarka magazynowa i łączność	2005	142 116	139 486	1786	640	204
	2006	136 380	133 565	1962	645	208
	2007	142 541	139 600	2034	691	216
J Pośrednictwo finansowe	2005	52 079	51 781	223	52	23
	2006	52 642	52 328	229	62	23
	2007	53 946	53 620	234	66	26
K Obsługa nieruchomości i firm, nauka	2005	277 331	271 251	4227	1532	321
	2006	267 797	261 655	4271	1532	339
	2007	272 184	265 802	4424	1601	357
M Edukacja	2005	27 297	26 846	427	24	–
	2006	26 870	26 454	390	24	2
	2007	28 752	28 291	431	28	2
N Ochrona zdrowia	2005	95 546	93 896	1421	196	33
	2006	105 947	104 169	1532	206	40
	2007	99 872	98 182	1514	164	12
O Pozostała działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna	2005	72 376	71 172	852	316	36
	2006	73 674	72 469	841	325	39
	2007	75 387	74 181	828	337	41

Źródło: *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2005–2006*, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2007, s. 270; *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2006–2007*, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2008, s. 246.

Z przytoczonych statystyk charakteryzujących sektor MSP wynika, że liczba przedsiębiorstw mikro, małych i średnich w Polsce z roku na rok rośnie znacznie szybciej niż w Wielkiej Brytanii. Jak już wspomniano, w 2007 r. powstało 289 436 polskich nowych MSP, natomiast ich brytyjskich odpowiedników założono 212 000. Taki stan rzeczy jest niejako sprzeczny z klasyfikacją obu analizowanych krajów w opisanym na początku artykułu raporcie Banku Światowego Doing Business. Zdaniem autorki artykułu znacznie lepsza pozycja Wielkiej Brytanii, a więc i wyższy wskaźnik łatwości prowadzenia interesów (Ease of Doing Business

Index), powinny wpływać na większą liczbę narodzin MSP. Tymczasem to w Polsce powstaje znacznie więcej nowych mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw niż w Wielkiej Brytanii.

Brytyjski sektor MSP bez wątpienia jest liczniejszy niż polski. Według danych z początku 2007 r. na jednego mieszkańca w Wielkiej Brytanii przypada 0,077 przedsiębiorstwa z sektora MSP, a przeciętne zatrudnienie w takiej firmie wynosi 2,88 osoby. W Polsce na 38,1 mln mieszkańców w 2007 r. zarejestrowanych w systemie REGON było 3 564 602 mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw. Przeciętne zatrudnienie w polskiej firmie z sektora MSP wynosiło niewiele mniej niż w Wielkiej Brytanii, gdyż 2,38 osoby. Jeśli pod uwagę weźmiemy liczbę podmiotów aktywnych, o których w swoich raportach wspomina Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, wskaźnik przeciętnej liczby pracowników zatrudnionych w firmie z sektora MSP na początku 2007 r. wzrosło do 4,99 osoby. Znaczyłoby to, że przeciętnie w faktycznie działającym, czyli aktywnym, polskim mikro-, małym i średnim przedsiębiorstwie zatrudnione są o dwie osoby więcej niż w omawianym sektorze w Wielkiej Brytanii.

Choć liczba przedsiębiorstw mikro, małych i średnich w Wielkiej Brytanii była na początku 2007 r. zaledwie o 31,1 proc. większa niż w Polsce,³⁶ generowane przez brytyjskie firmy zatrudnienie było 1,6 razy większe (brytyjski sektor MSP zatrudniał 13 456 tys. pracowników, podczas gdy polskie MSP dawały miejsca pracy 8500,7 tys. osób). Taki stan rzeczy może przekładać się na niższą, w porównaniu z notowaną w Polsce, stopę bezrobocia w Wielkiej Brytanii.

Zakończenie

W Wielkiej Brytanii działa niemal dwukrotnie więcej mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw niż w Polsce. Wpływa to na większą skalę zatrudnienia, wyższy PKB *per capita* oraz wyższą innowacyjność gospodarki.

Większa liczba firm z sektora MSP w Wielkiej Brytanii to bez wątpienia efekt bardziej przyjaznego otoczenia i wsparcia ze strony władz, o czym świadczą wyniki raportu Doing Business.

Należy się zatem zastanowić, czy nie warto przeanalizować warun-

³⁶ Biorąc pod uwagę dane z urzędów statystycznych brytyjskiego i polskiego, a więc w odniesieniu do Polski – uwzględniając liczbę mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw zarejestrowanych w systemie REGON.

ków zakładania i działania biznesu w Wielkiej Brytanii w celu znalezienia i zaimplementowania w polskich warunkach najlepszych rozwiązań. Powinno to pozwolić Polsce na zwiększenie konkurencyjności, innowacyjności i osiągnięcie lepszych wskaźników ekonomicznych świadczących o wzroście gospodarczym.

Abstract

Micro, small and medium sized enterprises in Poland and United Kingdom – comparative analyses

The role of this paper is to emphasise the role of SMEs in two European countries: Poland and UK, from the point of view of their impact upon the economic growth and innovation in the two economies. The topic seems especially important nowadays, during the global crisis, as it clearly shows that small and medium sized enterprises still remain the largest source of new jobs, generate most of exports and introduce a lot of innovative solutions. This proves that SMEs' influence upon national economies is very strong.

Compared to Poland, in the United Kingdom there are nearly twice as many small and medium sized enterprises. In effect, British economy develops faster than Polish and is much more innovative. The most important reason why SMEs in the UK outnumber those in Poland so vastly is the environment in which British companies operate – much more business-friendly than in Poland, as confirmed in the World Bank report called *Doing Business*.

In order to improve conditions of opening, operating and closing businesses in Poland, Polish authorities could and indeed should analyse solutions adopted in the United Kingdom, and, where possible, implement them in our country. Such benchmarking can contribute to minimising bad impact of crisis upon Polish economy and improve its competitive and innovative edge in order to improve the growth of Polish economy in the future.